

LUND UNIVERSITY

Kristina Borg - Tidningsägare, fredsaktivist och rösträttskämpe

Gustavsson, Karin

Published in:
ALE

2022

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Gustavsson, K. (2022). Kristina Borg - Tidningsägare, fredsaktivist och rösträttskämpe. *ALE*, 2022(3), 47-58.

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Kristina Borg – Tidningsägare, fredsaktivist och rösträttskämpe

KARIN GUSTAVSSON

Fil. dr i etnologi, Folklivsarkivet med Skånes musiksamlingar

Vid 1900-talets början engagerades sig ett stort antal kvinnor runt om i Sverige för rätten att få rösta i både riksdagsval och kommunala val. En av dem var Kristina Borg från Helsingborg (1844–1928). Hon var en av tusentals aktörer som bidrog till bestående förändring av samhället. Liksom många andra rösträttskvinnor var Kristina Borg engagerad i olika föreningar och samhällsinstitutioner, bland dessa ordförande för helsingborgsavdelningen av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR) från dess bildande 1903 till upplösningen 1921. I sin egenskap av ägare av *Öresundsposten* var Kristina Borg också en av ytterst få kvinnor i ledande ställning inom den svenska tidningsvärlden.

”Ett gammaldags allmogeheim”

Kristina Borg föddes 1844 som Kristina Jönsson eller Jönsdotter – båda namnformerna förekommer i kyrkoböckerna – i Västra Broby, några mil öster om Helsingborg, som nummer sex i en syskonskara som senare också kom att utökas med två yngre syskon. Fadern Jöns Andersson var lantbrukare med uppdrag som nämndeman, modern hette Elna Persdotter. En liten inblick i Kristinas uppväxt och hennes intressen som ung gavs i tidningen *Idun* 1911:

Uppvuxen i ett gammaldags allmogeheim, i kretsen av många syskon, fick hon redan tidigt pröfva kvinnans särregna villkor. Läslysten som flickungen var, måste hon mången gång gömma boken under förklädet – så strängeligen var henne en pojksyssla sådan som bokläsning förbjuden.¹

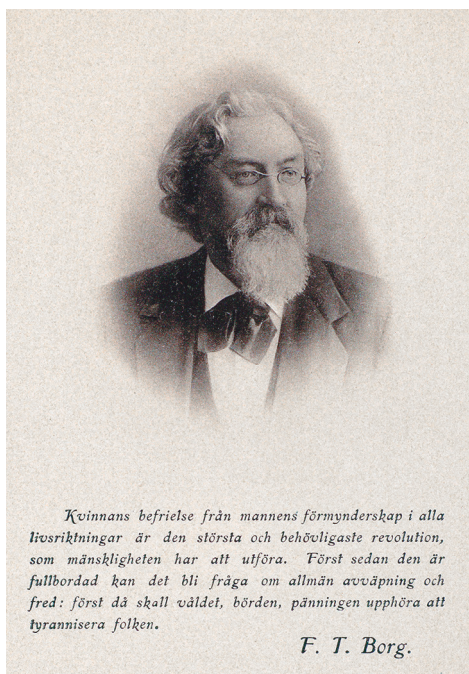

Figur 1. Porträtt av läsande Kristina Borg 1899. Foto: Alfred B. Nilson. Helsingborgs museum.

Här indikeras att den unga Kristina hade intellektuella intressen, som inte gick att utöva i barndomshemmet. Artikelns upphovsperson var författaren Karl Gustaf Ossian-Nilsson, som var en av Kristina Borgs nära vänner. Källan till påståendet om den hindrade bokläsningen var rimligen Kristina själv.

På 1860-talet lämnade många unga landsbygden och flyttade till städer och större samhällen. Befolkningsökningen hade lett till att det inte fanns försörjning för alla i de traditionella agrara näringarna, medan det i de expanderande städerna etablerades såväl industrier som offentliga inrättningar som behövde arbetskraft. Kristina var en av de som flyttade från landsbygden för en tillvaro i en stad. I hennes fall gick flytten inte särskilt långt, bara några mil västerut till Helsingborg.² Och även om det geografiska avståndet inte var så långt så var förändringarna i livsstil och livsvillkor förmodligen mycket stora för en person som lämnade ett lantushåll – med Ossian-Nilssons ord ”ett gammaldags allmogehem” – för ett liv i en växande industristad. I Helsingborg gick Kristina en kurs i bokhålleri.³ Då förvärvade hon kunskaper som var starkt efterfrågade i den växande handels- och industristaden med dess många expanderande företag och organisationer.

Kursen kom att leda till en anställning på *Öresundspostens* officin i Helsingborg. Där var Fredrik Borg tidningsägare, chefredaktör och ansvarig utgivare sedan 1856. Han hade profilerat sig som demokrat och republikan, ovanliga ståndpunkter vid den tiden. Tycke uppstod mellan de båda och sommaren 1869 gifte sig Fredrik Borg och Kristina Jönsson i Helsingör.⁴

Figur 2. Fredrik Borg. Foto: Kungliga biblioteket.

Fredrik Borg – rösträttspionjär

Under åren 1879–1884 var Fredrik Borg ledamot av riksdagens andra kammare. På våren 1884 lade han en motion där han bland annat yrkade om införande av rösträtt för kvinnor. Denna motion brukar betecknas som det första försöket att ge svenska kvinnor rösträtt. Motionen röstades dock ner med siffrorna 44–53. Vid 1884 års riksdag yttrade Fredrik Borg bland annat:

Så länge mänskligheten icke erkänner hvad qvinnan är, eller att hon är mänsklig i ordets fulla bemärkelse [...] så länge kan hon icke vinna den ställning, som henne med rätta tillkommer.

En annan riksdagsledamot, friherre Stackelberg, som anslöt sig till Borgs motion yttrade vid samma tillfälle:

Det sägs att kvinnans egenskaper äro så olika mannens, att hon därför icke bör hafva samma rättigheter som han. Jag vågar påstå motsatsen. Just därför att hennes egenskaper äro olika mannens, bör hon vara representerad vid riksdagen, emedan Riksdagen eljest icke representerar hela folket.⁵

Det kom att dröja nära 40 år innan Stackelbergs önskan om att se kvinnor i riksdagen kunde uppfyllas. Först efter valet 1921 blev detta möjligt och 1922 tog de första kvinnliga riksdagsledamöterna plats, fem till antalet.

På Norra Strandgatan i Helsingborg – hemmet och tidningen

Öresundspostens redaktion och tryckeri fanns i kvarteret Norden, på Norra Strandgatan 10 i centrala Helsingborg. Där hade också såväl makarna Borg som flera av tidningens medarbetare sin bostad, och Fredrik och Kristinas hushåll kom snart att utökas. År 1870 tog sig makarna Borg an den då 10-åriga Ida Blomberg från Ängelholm. Hon var dotter till utgivaren av *Ängelholms-posten* Carl Fredrik Blomberg, vars hustru nyss hade avlidit. Två år senare flyttade Kristinas 15-åriga systerdotter Agneta Hansson (för det mesta kallad Agna) in hos paret Borg. Ida och Agna blev kvar i hushållet på Norra Strandgatan och blev paret Borgs fosterdöttrar. Ida Blomberg kom att gifta sig med *Öresundspostens* medarbetare Johan August Törnblom, och de familjära relationerna mellan tidningsägare och medarbetare betonades därmed ytterligare.

Makarna Borgs hem var en samlingspunkt för Helsingborgs lilla krets av kulturutövare. Konstnären Nils Forsberg och författaren Nils Krok tillsammans med den redan nämnde författaren Karl Gustav Ossian-Nilsson är några av de personer som var återkommande gäster. Till umgänget hörde också den norske författaren Björnstjerne Björnsson, den danske fredsaktivisten Fredrik Bajer och svenske Karl Pontus Arnoldson, journalisten Wendela Hebbe och hennes dotter sångerskan Signe Hebbe.⁶ Nils Forsberg använde för övrigt Kristina Borg som modell i sin kända målning ”Stenbocks kurir” som han målade 1911 – Kristina var förebilden till drottning Hedvig Eleonora!

Figur 3. Kristina Borg med fosterdöttrarna Ida och Agna. Foto från 1870-talet. Foto: Hanna Forthmeier. Helsingborgs museum.

Vid sidan av Fredrik Borg som var *Öresundspostens* redaktör var också Kristina högst delaktig i det redaktionella arbetet. Dessutom skötte hon tidningens ekonomi, enligt flera vittnesmål på ett mycket förtjänstfullt sätt.⁷ Efter Fredrik Borgs död 1895 blev Kristina ägare av tidningen. Den mångårige medarbetaren Axel Svenson blev huvudredaktör och ansvarig utgivare fram till 1913. Därefter tog Kristina över också den rollen. Hela tiden arbetade hon och redaktionen i Fredrik Borgs anda.⁸ Vardagen på redaktionen bestod bland annat i att finna skribenter till ämnen som intresserade läsekretsen. Ett exempel på detta är hur Kristina i november 1906 kontaktade riksdagsmannen Per Rösiö, en dåtida känd jordbruksreformator, och bad honom lämna bidrag till tidningen:

Med stort intresse har jag följt hr Rösiös storartade verksamhet för småfolkets bästa.

Hon fortsatte:

Öresunds-posten är, som hr Rösiö möjligen observerat, en stor vän af egnahemsidén och därför har jag tänkt att det skulle vara så bra för tidningen om vi skulle kunna lyckas att få hr Rösiö att då och då skriva en liten artikel för tidningen i ena eller andra ämnet.⁹

Förfrågan till Rösiö föll väl ut, och några veckor senare kunde *Öresundsposten* berätta att från och med nu skulle ”den framstående landtbrukaren och författaren P.J. Rösiö” skriva varje månad om lantbruksrelaterade ämnen.¹⁰ Utöver det redaktionella arbetet var Kristina som ägare ansvarig också för den tekniska produktionen av tidningen.

Till det hörde att uppdatera den maskinella utrustningen. Således berättade hon 1914 i ett brev till Anna Bugge Wicksell att hon just beställt en ny sättmaskin, som snart skulle levereras, något som krävde hennes närvaro på plats.¹¹

Från 1913 och ända fram till 1928 var Kristina Borg både ägare och ansvarig utgivare, men de sista åren blev en prövning. Hon tvingades sälja tidningen 1928 när ekonomin gick allt sämre, och hon avled strax därefter.¹² Hon hade då varit en av ytterst få kvinnor i ledande ställning på en svensk tidning. Efter hennes död skrev *Svenska Dagbladet*:

Bland tidningens personal vidmakt höll hon städse en milt patriarkalisk anda, vilken för övrigt väl harmonierade med den säregna gammaldags miljö, vari företaget till det sista fortgick.¹³

Socialt arbete

Industrialismen och den starka urbanisering som svenska städer genomgick under 1800-talets avslutande decennier skapade nya behov av stöd och underhåll åt mindre bemedlade personer, och en lång rad filantropiska organisationer bildades landet runt. I Helsingborg, med en befolkningstillväxt som var starkare än på många andra håll, rådde i vissa områden en omfattande trångboddhet och ibland ren nöd som motverkades både av det offentliga och av frivilliga organisationer. Kristina Borg kom redan från 1870-talet att bli aktiv i en lång rad föreningar och organisationer, vars syfte var att gynna mindre bemedlade medborgares liv och välfärd. Flera av dessa övergick så

småningom till att bli kommunala verksamheter. Således var det Kristina Borg som redan i början av 1870-talet tog de första initiativen till att Helsingborgs industri- och arbetarförening skulle få en egen samlingslokal på Söder, något som förverkligades 1877.¹⁴ År 1895 blev hon invald i styrelsen för en förening, som skulle arbeta för inrättandet av en barnasyl i Helsingborg. Föreningen stod bakom den verksamhet som fick namnet ”Friherrinnan Eva Tornérhjelm barnasyl” efter en donator (ordet barnasyl ändrades så småningom till daghem). Där kunde små barn få tillsyn när deras mödrar arbetade. Från och med 1907 var Kristina vice ordförande, och hon kvarstod i styrelsen fram till sin död 1928.¹⁵

I Föreningen för sommarkolonier i Helsingborg var hon med från år 1900 som kassaförvaltare och ”förste direktis”. År 1904 blev hon ledamot i styrelsen för föreningen Helsingborgs arbetsstugor, som hade som ändamål att bereda skolbarn sysselsättning med slöjd och hantverk. Samma år blev hon också ledamot i styrelsen för arbetsförmedlingen i Helsingborg, då som en av två representanter för ”det kvinnliga arbetet”.

När det i juni 1906 blev aktuellt att välja in en ny ledamot i fattigvårdsstyrelsen i Helsingborg lanserade Axel Svenson Kristina som kandidat, ett förslag som han presenterade vid Stadsfullmäktiges sammanträde:

Lagen tillåter som bekant att äfven kvinnor få väljas till ledamöter af fattigvårdsstyrelsen och det vore på tiden att man här i Helsingborg invalde en kvinna. Öfverallt på andra ställen där man så gjort har det gifvit ett lysande

resultat. Till dylika uppdrag vore kvinnan synnerligen lämplig. Att här i staden få in en kvinna i fattigvårdsstyrelsen vore så mycket lättare och mera fruktbarande som det här finns en kvinna, som i rikt mått äger de förutsättningar som krävas för en dylik post. Hon har en stor lifserfarenhet och en vid syn på tingen, hvarjämte hon äger en omfattande personkännedom och allmänt anlitats för uppdrag i välgörande syfte. Därjämte är hennes intresse och godhet mot alla fattiga känd och erkänd. Den kvinna jag här åsyftat och som jag föreslår till ledamot i styrelsen, är fru Kristina Borg.¹⁶

Nu var ju förslagsställaren Axel Svenson knappast ojävig – han var nära vän till Kristina, mångårig medarbetare i *Öresundsposten* och vid den aktuella tiden dess huvudredaktör. Resultatet av omröstningen blev inte enligt Svensons förslag. Apotekare Unger valdes med 24 röster, Kristina fick 9. Men fem år senare, 1911, var tiden mogen och hon blev invald som den första kvinnliga ledamoten i fattigvårdsstyrelsen.¹⁷

Fredsarbetet

Fredssaken hade länge engagerat Fredrik Borg, ett intresse som kom att delas av Kristina. Några månader efter bröllopet 1869 reste de tillsammans till en fredskonferens i Schweiz, där de bland andra lyssnade på Victor Hugo.¹⁸ Till Fredrik Borgs umgänge hörde bland andra välkända representanter för det sena 1800-talets freds rörelse, som till exempel de tidigare nämnda Fredrik Bajer och Karl Pontus Arnoldson (1908 fick de båda dela på Nobels fredspris). Runt om i

landet bildades lokala fredsföreningar och också i Helsingborg togs ett sådant initiativ 1896, men resultatet förefaller ha blivit skralt. En annons i *Öresundsposten* i april 1896 berättade att Helsingborgs fredsförening skulle ha ett konstituerande sammanträde i godtemplarnas lokal. En notis inför i tidningen några dagar senare rapporterade att mötet hade varit fåtaligt besökt och att ett nytt möte skulle komma att anordnas.¹⁹ Aktiviteten i föreningen förefaller dock ha varit låg och få spår finns efter den, och huruvida Kristina Borg var aktiv där är oklart. Men hennes engagemang visas genom att hon var en av undertecknarna i ett upprop publicerat i *Dagens Nyheter* i juni 1897, riktat till Sveriges kvinnor att stödja ”fredssaken”.²⁰

1898 blev Kristina kontaktad av Anna Lindhagen, som bad henne att bli Helsingborgs representant i den då nybildade Svenska kvinnliga fredsföreningen:

Har haft nöjet mottaga ert bref och vill med nöje ingå i föreningen samt verka för fredssaken [...]

skrev Kristina till Anna Lindhagen. Hon lovade också att försöka värva fler medlemmar, även om hon trodde att intresset nog inte var så stort i Helsingborg, vid den tiden en militärstad med ett centralt placerat husarregemente:

Många medlemmar fruktar jag icke äro att uppdrifva här, skall likväl söka göra mitt bästa och värfva så många jag kan.²¹

Engagemanget i freds rörelsen kom att leda till att Kristina Borg år 1906 deltog som delegat vid en stor internationell fredskonferens i Milano.

Rösträttsaktivisten

Flera kvinnoorganisationer, som Fredrika Bremerförbundet och Vita bandet, hade i slutet av 1800-talet på sina program att verka för genomförande av rösträtt för kvinnor. Opinionsarbete i frågan drevs på olika sätt. Fredrika Bremerförbundet skickade 1899 en skrivelse i frågan till regeringen, som dock inte ledde någon vart. För att fokusera just rösträttsfrågan bildades i början av 1900-talet flera föreningar på olika platser i landet, som enbart hade denna fråga på agendan. Dessa gick 1903 samman i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR).²²

I januari 1903 hölls ett möte i Sveasalen på hotell Continental i Helsingborg, då en lokalförening för Kvinnans politiska rösträtt bildades. Kristina Borg ingick i den intermistiska styrelsen, och vid ett möte i februari valdes hon till lokalföreningens ordförande. Då, en månad efter det första offentliga mötet, räknade föreningen 100 medlemmar.²³ Under alla de 18 år som föreningen verkade var Kristina Borg ordförande för Helsingborgsavdelningen. Återkommande i alla lokalföreningars verksamhet var arrangerandet av föredrag och opinionsmöten om rösträtts saken, och redan i början av april 1903 var det dags för den nybildade Helsingborgsavdelningens första arrangemang med en inbjuden föredragshållare. Då kom Ann Margret Holmgren, en av grundarna av LKPR, och talade om vikten av kvinnors rösträtt.²⁴ Föredragsverksamheten kom att bli ett effektivt verktyg i opinionsbildningen, och Holmgren var en av de mest anlitade landet runt. I september 1907 gästades Helsingborg av Lydia Wahl-

ström, vars ”förträffliga” föredrag lockade flera hundra personer.²⁵

Alla föredrag var inte direkt kopplade till rösträttsrörelsen, utan de kunde ha en folkbildande ambition även i andra ämnen. Exempelvis kom notarien Gustav Schlyter från Helsingborg till föreningen vid ett tillfälle 1915 och talade om ”Eldbegängelsen och krematorieväsendets utveckling”.²⁶ Det var frågor som både Schlyter och Kristina Borg var engagerade i.

Det finns inga protokoll bevarade från Helsingborgsföreningens arbete, men korta notiser finns i Landsföreningens tryckta årsberättelser. Och i korta rapporter insända till centralstyrelsen ges ibland inblickar i vad som varit på agendan i Helsingborg. Således rapporterade Kristina i mars 1904 att föreningen beslutat att sända en resolution till Karl Staaff med anledning av hans motion i rösträttsfrågan.²⁷ Man sände också vid flera tillfällen brev till sina lokala riksdagsmän angående angelägenheten med kvinnors rösträtt.²⁸ En notis i *Helsingborgs Dagblad* i mars 1906 berättade om föreningens ordinarie årsmöte, som hade hållits i Betaniakapellet. Kristina Borg lämnade då en ”utförlig och sakrik redogörelse för rösträttskongressen i Norrköping”. Medlemsantalet i Helsingborgsföreningen uppgavs vara cirka 70. I styrelsen ingick utöver Kristina Borg läkaren Hanna Christer-Nilsson, lärarinnan Nanny Palmkvist samt ytterligare fyra helsingborgskvinnor. Léonie Deshayes, kontorschef på gummifabriken, var revisor.²⁹

De allt fler lokala rösträttsföreningarnas arbete liksom Landsföreningens på central nivå gav långsamt resultat. 1906 hade kampen för kvinnors rösträtt ham-

nat i politikens centrum på ett tydligt sätt, när både liberaler och socialdemokrater tog upp frågan i sina respektive partiprogram.³⁰ Som ägare av *Öresundsposten* hade Kristina Borg en utmärkt plattform för opinionsbildning. Våren 1906 genomfördes en namninsamling för att visa opinionen för kvinnors rösträtt. Då publicerade *Öresundsposten* ett formulär för namninsamling på sin första sida, och inne i tidningen fanns en uppmaning till dess ”ärade läsarinor” att klippa ut petitionen och samla så många underskrifter som möjligt, och sedan skicka dessa till Kristina Borg. I en artikel signerad K.B. i samma nummer av tidningen utvecklas argumenten för kvinnors rätt att rösta under rubriken ”Hvarför böra kvinnorna ha rösträtt?”. I texten framhöll Kristina rösträttsfrågan som en rättvisefråga, och att kvinnor måste ges möjlighet att bidra till samhällets utveckling.³¹ Kristina Borgs betydelse för publiciteten kring rösträttsfrågan kan anas i Landsföreningens årsberättelse 1908. Där konstaterades det för Helsingborgs del att ”Av lokalpressen har i synnerhet *Öresundsposten* ivrigt verkat för kvinnans rösträtt”.³²

Landets alla lokalföreningar var representerade vid Landsföreningens centralstyrelses möten, och Kristina Borg deltog regelbundet i dessa, som brukade genomföras i Stockholm. De skånska rösträttsföreningarna bildade en regional sammanslutning – Skåneförbundet – som i januari 1909 samlades för årsmöte i Helsingborg och det var då Kristina Borg som ledde förhandlingarna, där ungefär 50 personer från 11 föreningar deltog.³³ Birgitta-dagen den 7 oktober kom 1916 att utses till ”Rösträttens dag”, en dag då

Kvinnornas masspetition.

Vi undertecknade svenska kvinnor anse att då kvinnan har samma skyldighet att lyda lagen som mannen, rättvisen kräver, att hon äfven får samma rätt som han att deltaga i valet af lagstiftare. Genom att här nedan teckna våra namn vilja vi gifva uttryck åt vår önskan, att politisk rösträtt må tillerkännas svensk kvinna på samma villkor som svensk man.

Ingen får underteckna denna petition mer än en gång! Endast kvinna, som uppnått 18 år, äger att påteckna denna petition. Börja namninsamlingen genast! Fortsätt därmed ihärdigt!

Ett namn på listan är bättre än intet! Listorna återsändas till Kristina Borg, Helsingborg, snarast möjligt.	Namn.	Titel eller yrke.	Adress.

Figur 4. Från *Öresundspostens* första sida 1906-04-27. På talongen står bland annat: "Börja namninsamlingen genast! Fortsätt därmed ihärdigt. Ett namn på listan är bättre än intet. Listorna återsändas till Kristina Borg, Helsingborg, snarast möjligt".

rösträttskampen skulle uppmärksammas särskilt, med sammankomster på en lång rad orter landet runt. I Helsingborg samlades lokalföreningen på hotel Continental, som kommit att bli den fasta punkten för föreningen.

I samtiden fanns många debattörer, som var motsståndare till att kvinnor skulle ges rösträtt, bland annat hävdades att kvinnors deltagande i det parlamentariska systemet skulle hota familjen som institution och kvinnors hemmahörande i hushållet. I tidningen *Idun* 1907 beskrev Kristina Borg sin syn på kvinnor och rösträtt, där hon återkom till resonemangen hon fört i *Öresundsposten* året innan. Rösträtten var en rättvisefråga. Dessutom menade hon att

[...] ju mera upplyst och mångsidigt utvecklad kvinnan blir, desto bättre skall hon förstå att fostra det kommande släktet o.s.v. En man, som intresserar sig för allmänna angelägenheter, har en betydligt vidare och mångsidigare syn på tingen än en, som blott tänker på sig själf och sitt och på samma sätt är det med kvinnan.³⁴

Här uttrycker hon att en kvinna bara skulle bli bättre på sina traditionella uppgifter, som barnuppfostran, genom att bli involverad i samhället som ju rösträtten skulle få som effekt, som ett sätt att möta de dåtida argumenten mot införandet av rösträtt för kvinnor.

När riksdagen i januari 1921 hade fattat de sista och avgörande beslutet om den grundlagsändring som var förutsättningen för införandet om allmän och lika rösträtt, vilket innebar att kvinnor skulle få rösta i riksdagsvalen, avvecklades såväl LKPR på riksnivå som alla lokalföreningar. I Helsingborg ville man inte att föreningen skulle upplösas i tysthet, utan här ville föreningens styrelse se avslutningen som en manifestation. Kristina Borg skrev till sin gamla vän Ellen Key och bad henne komma till Helsingborg för att hålla ett föredrag vid detta tillfälle:

Kära Ellen!

Bliv nu icke ond på mig att jag kommer och besvärar dig! Vår rösträttsföreningsstyrelse har flera gånger bett mig skriva till dig och fråga om du inte skulle vilja göra oss den stora glädjen komma och hålla ett litet föredrag för oss, men jag har sagt att du hade nog icke tid. Men nu kom andan över mig, då jag läste om ditt intressanta föredrag i Stockholm, och jag tänkte ”ack om Ellen ville komma hit. Det skulle göra gott.”

Saken är den, att rösträttsföreningarna, som du vet skola sluta. Vi ville gärna att vår förening skulle sluta i väckelsens tecken och inte i tysthet och därför behövde vi just en talare som du. Vi ha uppskjutit saken i det längsta, men nu behövde vi ha ett möte under denna månaden. Tänk om du kunde komma, vad vi skulle bli glada, icke minst jag. Tänk på saken.³⁵

Ellen Key lockades dock inte av Kristina Borgs vädjan. På brevet, som nu finns i Kungliga bibliotekets samlingar, har hon skrivit en kort kommentar: ”Nej!”

Ålderdom och eftermäle

Kristina Borg tillhör inte den krets kvinnor som brukar framhållas när den nationella historien om rösträtt för kvinnor skrivs. Ibland har hon nämnts i samma sammanhang som sin make Fredrik Borg. Men hennes betydelse för rösträttsrörelsen framgår bland annat av de hyllningar hon fick ta emot vid olika tillfällen, både under sin livstid och efter sin död. Efter det första riksdagsbeslutet om införandet om allmän och lika rösträtt i maj 1919 sände LKPRs centralstyrelse telegram till några personer – statsrådet Eliel Löfgren, borgmästaren i Stockholm Carl Lindhagen och så Kristina Borg – och uttryckte sin tacksamhet för deras gärningar.³⁶

När rösträttsföreningarna sedan avvecklades under 1921, efter det andra och avgörande riksdagsbeslutet, var Kristina Borg 77 år gammal, och på många håll hyllades hon för sina mångåriga insatser för rösträtts-saken. Hon var inbjuden till det avslutande centralstyrelsemötet som hölls i Stockholm i mars, men på grund av vacklande hälsa avstod hon att komma. Till Anna Bugge Wicksell skrev hon:

Det gör mig ondt att jag icke kan få vara med på Ert stora möte i Stockholm, men jag dras med en bröstkatarr och vågar mig därför icke ut.³⁷

De närvarande skickade telegram till några personer som betecknades som ”rösträttsveteraner”, och Kristina var en av dessa, tillsammans med Frigga Carlberg, Emilia Bromée och Carl Lindhagen.³⁸ Vid sin 80-årsdag i september 1924 blev hon föremål för flera hyllningsartiklar i både helsing-

borgspresen och rikspres. Kristina avled till följd av lunginflammation den 9/9 1928. Då upprepades hyllningarna. *Svenska Dagbladet* skrev till exempel:

Högt aktad och värderad inom alla lager av sitt samhälle, efterlämnar hon minnet av en sällsport blid och hjärtegod kvinna av utpräglad idealistisk läggning.³⁹

Tidningen *Iduns* rubrik löd ”En av pionjärerna ur tiden” och där hette det bland annat: ”Hon svek aldrig sin ungdoms ideal.”⁴⁰

Begravningsakten hölls i Pålshö kapell, dit blomsterhyllningar från en lång rad vänner och organisationer kommit. Efter akten bars kistan ut av Öresundspostens personal. Bland alla Kristina Borgs engagemang under livstiden fanns Likbränningsföreningen, som arbetade för införandet av kremation i Sverige. Sommaren 1928 hade Helsingborgs krematorium invigts, och dit fördes hennes kista efter begravningsgudstjänsten.⁴¹ Därefter fick Kristina Borg sin sista vila i samma grav som Fredrik Borg på Nya kyrkogården i Helsingborg.

Summary

Kristina Borg Swedish suffragette, newspaper publisher and peace activist

In the early 20th century, many Swedish women were involved in the campaigns that aimed to make it possible for women to vote in both parliamentary and municipal elections. One of them was Kristina Borg from Helsingborg (1844-1928). She was one among thousands of women who contributed to societal changes that became

permanent. Like many other of the women in the suffrage movement, Kristina Borg participated in various associations and social institutions, – e.g., as chairperson of the Helsingborg branch of the National Association for Women’s Suffrage (LKPR) from its formation in 1903 until its dissolution in 1921. In her capacity as owner of the local newspaper *Öresundsposten*, Kristina Borg was also one of very few women in a leading position among Swedish newspaper publishers.

Noter

- 1 Ossian-Nilsson 1911, s. 565f.
- 2 I kyrkoböckerna anges hon som utflyttad från Västra Broby i december 1868, Västra Broby kyrkoarkiv, Husförhörlängder 1863–1869 (RA).
- 3 Hamilton 1910, s. 305.
- 4 Hamilton 1910, s. 305.
- 5 Båda citaten är återgivna i Holgersson & Wängnerud (red.) 2018, s. 440.
- 6 Bratt 1946, s. 56.
- 7 Nyberg 1899, s. 1; Bratt 1946, s. 58; Widerström 1919, s. 4.
- 8 Berger 1977, s. 31f.
- 9 Kristina Borg till P. Rösiö 1906-11-26, (RA).
- 10 *Öresundsposten* 1906-12-22, s. 5.
- 11 Kristina Borg till Anna Bugge Wicksell 1914-03-03 (LUB).
- 12 Bratt 1946, s. 58.
- 13 *Svenska Dagbladet* 1928-09-11, s. 7.
- 14 *Öresundsposten* 1877-11-12, s. 2. Av tidningstexten framgår att det var Kristina Borg som först väckt frågan om uppförandet av en föreningsbyggnad och sedan också varit aktiv i dess tillkomst.
- 15 Westman 1945.
- 16 *Öresundsposten* 1906-06-27, s. 2.
- 17 *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*, Kristina Borg.
- 18 Borg 1907a, s. 19. Kristina Borg skriver i en kort text att det var i Geneve 1869 som hon lyssnade till Victor Hugo. Men det måste vara en felskrivning, för fredskongressen hölls i Lausanne. Notis i *Öresundsposten* 1869-09-11, s. 2 om Internationella freds- och frihetsligans

- kongress. Kongressen hölls i Lausanne 14–18 september 1869.
- 19 Annonc i *Öresundsposten* 1896-04-23, s. 1; *Öresundsposten* 1896-04-27, s. 2.
 - 20 *Dagens Nyheter* 1897-06-04, s. 2.
 - 21 Brev från Kristina Borg till Anna Lindhagen 1898-07-02 (SSA).
 - 22 Florin 2018, s. 45.
 - 23 *Helsingborgs Dagblad* 1903-01-27, s. 2; *Helsingborgs Dagblad* 1903-02-20, s. 2.
 - 24 *Helsingborgs Dagblad* 1903-04-03, s. 2.
 - 25 Brev från Kristina Borg 27/12 1907 till Landsföreningens verkställande utskott (RA).
 - 26 Årsberättelse för LKPR 1915, s. 37.
 - 27 Brev från Kristina Borg sänt till Landsföreningen 1904-03-05 (RA).
 - 28 Detta framgår till exempel av brev från Kristina Borg till Landsföreningens verkställande utskott 1907-04-27 (RA).
 - 29 *Helsingborgs Dagblad* 1906-03-02. Kvinnorna som nämns ovan har alla en biografisk artikel i *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*.
 - 30 Florin 2018, s. 54.
 - 31 *Öresundsposten* 1906-04-27, s. 1–2.
 - 32 Årsberättelse för LKPR 1908, s. 37.
 - 33 Linder 1909, s. 60.
 - 34 Borg 1907b.
 - 35 Kristina Borg till Ellen Key 1921-04-02 (KB).
 - 36 *Dagens Nyheter* 1919-05-30, s. 10.
 - 37 Kristina Borg till Anna Bugge Wicksell 1921-03-21 (LUB).
 - 38 *Svenska Dagbladet* 1921-03-30, s. 3.
 - 39 *Svenska Dagbladet* 1928-09-11, s. 7.
 - 40 *Idun* 1928:38, s. 935.
 - 41 *Helsingborgs Dagblad* 1928-09-16, s. 6; *Öresundsposten* 1928-09-17, s. 2.

Referenser

Arkiv

Lunds universitetsbibliotek (LUB)

- Anna Bugge Wicksells samling: Brev från Kristina Borg till Anna Bugge Wicksell 1914-03-03.
 Anna Bugge Wicksells samling: Brev från Kristina Borg till Anna Bugge Wicksell 1921-03-21.

Göteborgs universitetsbibliotek (GUB)

- Gulli Petrinis samling: Brev från Kristina Borg till Gulli Petrini 1921-03-04.

Riksarkivet, Marieberg (RA)

- De kvinnliga rösträttsrörelsernas arkiv: Brev från Kristina Borg till Landsföreningen 1904-03-05.
 De kvinnliga rösträttsrörelsernas arkiv: Brev från Kristina Borg till Landsföreningens verkställande utskott 1907-12-27.
 Per Jönsson Rösiös arkiv: Brev från Kristina Borg till P. Rösiö 1906-11-26.
 Västra Broby kyrkoarkiv: Husförhörslängder, SE/LLA/13471/A I/13 (1863–1869)

Kungliga Biblioteket (KB)

- Ellen Keys samling: Brev från Kristina Borg till Ellen Key 1921-04-02.

Stockholms stadsarkiv (SSA)

- Anna Lindhagens samling: Brev från Kristina Borg till Anna Lindhagen 1898-07-02.

Digitala källor

- Göteborgs universitetsbibliotek: Årsberättelse för LKPR 1908. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/51981>
 Göteborgs universitetsbibliotek: Årsberättelse för LKPR 1915. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/52076>
 Kristina Borg. *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon* (artikel av Karin Gustavsson). www.skbl.se/sv/artikel/KristinaBorg

Litteratur

- Berger, Margareta. 1977. *Pennskaft. Kvinnliga journalister i svensk dagspress 1690–1975*. Stockholm: Norstedt.
 Borg, Kristina. 1906. Hvarför böra kvinnorna ha rösträtt? *Öresundsposten* 1906-04-27, s. 2.
 Borg, Kristina. 1907a. Fredskongressen i Milano. Några personliga intryck. *Sveriges kvinnliga fredsförenings årsbok 1907*. Stockholm.
 Borg, Kristina. 1907b. Hvarför vi önska rösträtt. *Idun* 1907:12, s. 140.
 Bratt, Valter. 1946. *Figurer och krumelurer. Ur en gammal tidningsmans minnesalbum*. Örebro: I distribution hos Nerikes Allehandas tryckeri.
 Florin, Christina. 2018. Visioner, rörelser och rösträtt. En resa i tiden. I: Holgersson, Ulrika & Wängnerud, Lena (red.), *Rösträttens århundrade. Kampen, utvecklingen och framtiden för demokratin i Sverige*. Göteborg: Makadam förlag i samarbete med Riksbankens jubileumsfond.

- Hamilton, Louise. 1910. *Fredrik Borg. Idealisten och föregångsmannen. Biografisk studie*. Stockholm: Wilhelmsson.
- Holgersson, Ulrika & Wängnerud, Lena (red.). 2018. *Rösträttens århundrade. Kampen, utvecklingen och framtiden för demokratin i Sverige*. Göteborg: Makadam förlag i samarbete med Riksbankens jubileumsfond.
- Linder, Gurli. 1909. Skåneförbundets årsmöte. *Dag-ny* 1909:5, s. 59-60.
- Nyberg, Thure. 1899. Kristina Borg. *Idun* 1899:72, s. 1.
- Ossian-Nilsson, K.G. 1911. Kristina Borg. *Idun* 1911:35, s. 565-566.
- Westman, Sigurd. 1945. *Ett femtioårigt daghem. Friherrinnan Eva Tornérhjelm barnasyl 1895-1945*. Helsingborg.
- Widerström, Karolina. 1919. Kristina Borg 75 år. *Rösträtt för kvinnor* 1919:13, s. 4.
- Osignerade tidningsartiklar**
- Dagens Nyheter* 1919-05-30, s. 10. Landsföreningens centralmöte.
- Helsingborgs Dagblad* 1903-01-27, s. 2. Kvinnans politiska rösträtt.
- Helsingborgs Dagblad* 1903-02-20, s. 2. Föreningen för kvinnans politiska rösträtt.
- Helsingborgs Dagblad* 1903-04-03, s. 2. Kvinnans politiska rösträtt.
- Helsingborgs Dagblad* 1906-06-27, s. 3. Val af ledamot i fattigvårdsstyrelsen.
- Helsingborgs Dagblad* 1928-09-16, s. 6. Kristina Borgs jordfästning.
- Idun* 38/1928, s. 935. En av pionjärerna ur tiden.
- Svenska Dagbladet* 1921-03-30, s. 3. L.K.P.R:s avveckling.
- Svenska Dagbladet* 1928-09-11, s. 7. Kristina Borg.
- Svenska Dagbladet* 1928-09-11, s. 7. Kristina Borg.
- Öresundsposten* 1869-09-11, s. 2. Internationella freds- och frihetsligans kongress.
- Öresundsposten* 1877-11-12, s. 2. Helsingborgs industri- och arbetareförenings nya byggnad.
- Öresundsposten* 1896-04-23, s. 1. Kungörelser. Helsingborgs fredsförening.
- Öresundsposten* 1896-04-27, s. 2. Fredsmötet.
- Öresundsposten* 1906-04-27. Kvinnornas masspetition.
- Öresundsposten* 1906-12-22, s. 5. Vår landbruksafdelning.
- Öresundsposten* 1928-09-17, s. 2. Fru Borgs sista färd.